

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Asia: Euroopan komission kysely kustantajien roolista tekijänoikeuden arvoketjussa sekä "panorama-poikkeuksesta"
Viite: Lausuntopyyntö OKM 201600081/ 13.5.2016

Suomen yliopistot UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja toteaa seuraavaa:

Yliopistojen näkökulmasta ei ole tarvetta sille, että kustantajien asemaa tieteellisen kustantamisen alueella vahvistettaisiin uudella lähioikeudella. Kustantajilla on jo nykyisen lainsäädännön aikana hyvin vahva asema suhteessa tutkijoihin ja yliopistoihin.

Tiedelehtien julkaiseminen on kannattavaa liiketoimintaa. Esimerkiksi suurimman tiedejulkaisijan, Elsevierin, liikevoitto oli vuonna 2014 lähes 1,1 miljardia euroa (37 % liikevaihdosta) ja sen emoyhtiön RELX Groupin tuotto lähenteli 2,5 miljardia euroa. Myös muiden suurten tiedekustantajien (kuten Springer, Wiley ja Taylor & Francis) tuottomarginaalit ovat olleet korkealla tasolla.

Suurille tiedekustantajille ei ole ollut korvaavaa vaihtoehtoa eli kilpailua, mikä mahdollistaa korkean hinnoittelun. Tieteellisen julkaisemisen vakiintuneita valtarakenteita tukee myös se, että nuorten tutkijoiden tieteellinen meritoituminen edellyttää julkaisemista tieteellisten kustantajien vakiintuneissa huippulehdissä.

Tietoaineistojen ja tutkimusinfrastruktuurien digitalisoituminen tarjoaa suomalaiselle tietelle uudenlaisia mahdollisuuksia ja haasteita. Tärkeää olisi lainsäädännössä sallia tekstin ja sisällönlouhinta. Kustantajien uusi lähioikeus olisi jälleen este tällaisen lainsäädännön toteuttamiselle. Eurooppalaista tekijänoikeuslainsäädäntöä kehitettäessä tavoitteena tulisi olla lopputulos, joka on taloudellisesti kestävä, turvaa tieteellisen tiedon saatavuuden ja ottaa huomioon eurooppalaisen ja maailmanlaajuisen siirtymän kohti avoimempaa tiedejulkaisemista.

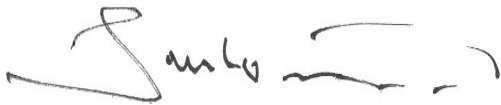
Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa Avoin tiede ja tutkimus -hankkeessa määritellään tavoitteeksi, että Suomi nousee johtavaksi maaksi tieteen ja tutkimuksen avoimuudessa vuoteen 2017 mennessä. Kustantajat ovat suhtautuneet kielteisesti avoimeen julkaisemiseen,

mikäli se toteutetaan rinnakkaisjulkaisemalla artikkelit yliopistojen maksuttomissa avoimissa sähköisissä arkistoissa. Kustantajat pyrkivät sallimaan open access - julkaisemisen vain, kun se tapahtuu maksamalla kustantajalle Article Processing Charge -maksun, joka on n. 1500 - 3000 euroa artikkelilta suurten tieteellisten kustantajien lehdissä. Nämä APC maksut maksetaan tilausmaksujen lisäksi. Niistä ei vielä ole kattavaa tilastotietoa.

Yliopistot ja UNIFI ovat toistuvasti tuoneet opetus- ja kulttuuriministeriön ja EU:n komission tietoon tarpeen yliopistojen ja avoimen tieteen tekijänoikeuslainsäädännön kehittämiseksi, EU:n laajuiselle tutkimuspoikkeukselle sekä tekstin- ja sisällönlouhinnan EU:ssa mahdollistavalle poikkeussäännökselle. Näiden seikkojen osalta ei lainsäädännön kehittämisessä ole päästy eteenpäin. Pelkona on, että kustantajien uusi lähioikeus vaikeuttaisi entisestään yliopistojen ja tutkijoiden toimintaa.

Helsingissä 26.5.2016

Suomen yliopistot UNIFI ry, Finlands universitet UNIFI rf

Jouko Niinimäki
Puheenjohtaja

Leena Wahlfors
Toiminnanjohtaja